

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL)

Rijnstraat 8
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Contactpersoon

M. de Beer
secretaris

Maaike.de.beer@overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Datum

21 december 2022

verslag

Betreft	Weergave consultatie Natuurinclusief Nationaal Overleg
Vergaderdatum en -tijd	12 december 2022
Vergaderplaats	Online

Inleiding: wat, waarom, wie, waarover en waartoe?

Het OFL heeft de missie om de verbinding te leggen tussen de rijksoverheid en allerlei partijen in de samenleving als het gaat over thema's die spelen in de fysieke leefomgeving. In dit geval ondersteunt het OFL het ministerie van LNV en het programmabureau Agenda Natuurinclusief en de recent benoemde ambassadeur Natuurinclusief André van der Zande om een nationaal overleg op te zetten. Dat gaat over de transitie naar een natuurinclusieve samenleving.

In de online bijeenkomst van 12 december 2022 stond de verdieping om input te krijgen op het opzetten van zo'n nationaal overleg centraal. André van der Zande doet een aftrap met zijn verhaal.

Hij licht toe dat tijdens de Future Search van de Agenda Natuurinclusief in maart 2022 het idee van een nationale ambassadeur naar voren kwam. Toen hij daarvoor gevraagd werd, heeft hij ja gezegd. Hij wil hiermee zijn ruime kennis en ervaring in landbouw, natuur en andere publieke diensten ten dienste brengen van de samenleving. Er moet veel meer gebeuren dan alleen natuur achter hekken beschermen, en het moet anders. Hij ziet het ambassadeurschap als kans om iets met die overtuiging te doen. Ook wil hij dat zijn kleinkinderen opgroeien in een samenleving waar natuur onderdeel is van elke plek in het land waar je je bevindt.

Hij ziet de opgave als een grote transitie, eentje in ons denken en vooral ook in ons handelen over biodiversiteit, natuur en ecosystemen, die heel erg nodig is. Natuur

Datum

21 december 2022

opnieuw als krachtbron gaan zien. Hij haalt aan dat uit een studie van RLI blijkt dat burgers natuur een wezenlijk bestanddeel vinden van het leven dat wij leven, van onze samenleving. Iedereen betreurt het dat dat uit ons leven verdwijnt. Het gaat er volgens André ook om een nieuwe balans te vinden tussen economie en ecologie. Veel mensen denken dat natuur ten koste gaat van de economie en werkgelegenheid. Die mindset zal moeten veranderen. Als wij beter voor onze natuur zorgen, kan dat veel banen opleveren en onze economie juist sterker maken.

André ziet zijn rol als uitdragen, uitdagen, en verbinden. De agenda 1.0 bevat 8 domeinen waar grote veranderingen nodig zijn, van bouw tot waterbeheer, van infra tot financiering en onderwijs. Daar is gezondheid bij gekomen. Uiteindelijk komt het allemaal samen in gebieden, gemeenten, wijken. Dus naast de domeinaanpak moeten ook domeinoverstijgende relaties worden gelegd. Daarvoor is verbinden belangrijk. Hij ziet het ook als zijn taak om boven al die domeinen te verbinden, te sparren en te coachen.

Hij ziet dat er naast de 9 domeinen ook iets nationaals moet gebeuren. Daar is het idee van een Natuurinclusief Nationaal Overleg geboren (NiNO). Een nationale tafel om een paar keer per jaar elkaar te inspireren, prachtige successen en ook frustraties delen, elkaar echt zien. De tafel is volgens hem nodig om het te hebben over dwarsverbanden en gemeenschappelijke hinderpalen waar we allemaal tegenaan lopen. Dat zou financiering kunnen zijn of wet- en regelgeving, maar ook de doorvertaling van wat de domeinbenadering betekent voor provincies en gemeenten. Zodat alles wat per sector of domein mogelijk is gebleken, dan ook landsdekkend zijn vertaling krijgt in gemeentelijke omgevingsplannen.

Het overleg dient ook om de agenda 2.0 te bespreken, met de investeringsagenda die daarbij hoort. Die investeringen en dat geld moet ergens vandaan komen. André vindt dat we daar de domeinen op moeten aankijken, naast het vrijmaken van publiek geld. Er is nu procesgeld beschikbaar, maar in de fase van opschaling/mainstreaming moet worden aangesloten bij de grote fondsen en de programma's die het kabinet heeft. Want natuur is succesvol bij een coalitie/alliantie met een ander groot nationaal belang. Daarin ziet André ook een rol weggelegd voor zichzelf en het NiNO.

Zo wil hij ook zoveel mogelijk aansluiten bij lopende initiatieven als het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Niet opnieuw het wiel uitvinden, maar wel verbreden, verdiepen, versnellen en concreet maken.

Ten slotte ziet hij ook een heel grote rol voor de jongeren. Hij gaat de 10 aanbevelingen van het Jongerenperspectief (Nationale Denktank 2022, [Zaadzekerheid, vliegende ecologen en meetbaar natuurinclusief bouwen: zo komt Nederland de biodiversiteitscrisis te boven - Nationale Denktank \(nationale-denktank.nl\)](#)) onderbrengen bij de domeinen

Datum

21 december 2022

van de Agenda Natuurinclusief. Het gaat daarbij volgens André ook om een andere werkwijze.

Reactie op het verhaal van de ambassadeur

Deelnemers vinden het beeld dat André van der Zanden schets van een Natuurinclusief Nationaal Overleg (NiNO), en het programmabureau dat daarnaast is opgezet voor de uitvoering van de Agenda Natuurinclusief en de formulering van de volgende Agenda Natuurinclusief, stevig en ambitieus. Aan de ene kant zien deelnemers dat dit nodig is en zijn ze blij dat er zo stevig wordt ingezet. Aan de andere kant worden er vraagtekens gezet bij de haalbaarheid en de slagkracht van het plan (zowel agenda als nationaal overleg). Ook een sterk narratief voor natuurinclusief wordt nog gemist.

Het heeft de potentie een integraal programma en dus ook overleg te worden waar allerlei ontwikkelingen en bewegingen in landelijk en stedelijk gebied bij elkaar komen. Iets dat de honger naar natuur aanwakkert, en vrijheid in het zoeken naar werkende oplossingen financiert. Ook de expliciete plek voor jongeren wordt door veel deelnemers zeer gewaardeerd en als belangrijk gezien.

Wat geven de deelnemers mee?

Vele malen geven de deelnemers mee: maak er geen praatclub van. Het is zonde om te praten als het uiteindelijk nergens landt. Bovendien worden veel van de aanwezigen voortdurend aan tafel gevraagd, en dat kost veel energie met soms weinig resultaat. Ook rondom de Agenda natuurinclusief dreigt de energie weg te lekken omdat het proces gevoelsmatig niet snel genoeg gaat. Tegelijkertijd geven meerdere deelnemers terug dat de interactie in de gemêleerde groepen in deze bijeenkomst direct inspireert, en dat dat een goede vorm is om vast te houden. Door samen te zijn, liefst wel in fysieke setting, ontwikkel je persoonlijk commitment en dat maakt dat je eerder bereid bent stappen te zetten. De ideeën over wat de gulden middenweg dan is zijn divers, en komen hieronder aan de orde.

De algemene tendens is: het moet nog steviger, en het moet veel concreter. Nu uiten deelnemers hun twijfel over of het gaat lukken het de zwaarte en voorrang te geven die het verdient. Dat komt gedeeltelijk doordat ze in verschillende bewoordingen aangeven dat er te weinig zicht is op het 'hoe dan?'. Dit gaat vooral over de agenda zelf. Hoe kan deze impact gaan maken? Het verschil maken? Daadwerkelijk worden uitgevoerd? En wat is er geleerd van andere integrale initiatieven zoals de Green Deals? Uit de antwoorden op de vraag waarom er dan toch een nationaal overleg nodig zou zijn, komen 2 lijnen tevoorschijn:

1. Om de urgentie hoog te houden. Naast de klimaatproblematiek die veel in de media terugkomt tegenwoordig, blijft natuur en biodiversiteit onderbelicht. Het integrale belang van natuur wordt volgens de deelnemers nu nergens behartigd. Dat bemoeilijkt ook het gesprek tussen ministeries over doelmatig besteed geld.

Datum

21 december 2022

Met name de vele combinatievoordelen die natuur biedt zouden beter benut kunnen worden om de urgentie van zorgdragen voor de basis van ons bestaan te waarborgen. Het periodieke nationale overleg hierover kan de urgentie hoog houden en concentratie en momentum creëren.

2. Voor de verbinding en samenhang tussen domeinen en actoren. Voor deze krachtenbundeling is verbinding tussen de domeinen nodig, een integrale benadering. Het is voor de deelnemers duidelijk dat dit voorbij goede bedoelingen en netwerken moet gaan. De vrijblijvendheid mag er wel vanaf. Vervolgens beginnen de ideeën uiteen te lopen. De een heeft het beeld van de dorpspomp van natuurinclusief, de ander ziet een plek voor kennisoverdracht en systeemen denken voor zich. 'Ik ontwerp/bouw/realiseer natuurinclusief of ik ontwerp/bouw/realiseer niet' gemeengoed wordt.

Veel deelnemers krijgen energie van de positieve insteek. Het speelt daarmee in op de intrinsieke motivatie van mensen om bij te dragen aan iets waardevols. Natuur zien als oplossing geeft bovendien ruimte om natuur ook aan de voorkant mee te maken bij het maken van beleid en uitvoeringsplannen en het geeft input voor een investeringsagenda. Ook iets dat energie geeft, want dat suggereert over langere tijd vooruit kijken en investeren in de toekomst.

Men vindt het over het algemeen mooi dat met deze beweging natuur teruggebracht wordt in de hoofden en harten van mensen. Toch uit men ook zorgen. Over de polarisatie, de boer die alles fout lijkt te doen, en het gebrek aan gezamenlijkheid in het zoeken naar oplossingen. Maar ook dat de verbinding met de directe beleving in de leefwereld van mensen zo lastig te leggen is, en er een grote groep twijfelaars is, die je niet uit het oog moet verliezen. En dat terwijl tegelijkertijd breed gevoeld wordt dat de natuur de basis van ons bestaan is.

Er worden door de gesprekken heen hiervoor verschillende stijlen gesuggereerd, hieronder weergegeven op 3 bandbreedtes:

1. Tussen sturen op doen omdat het moet en als er geld tegenover staat, of stimuleren van doen omdat men zelf ziet dat het nodig is en daarbij gezamenlijk op zoek naar uitvoerbaarheid.
2. Tussen energie van onderop koesteren en van hogerhand verandering inbrengen. Dat zou kunnen samenkomen in landelijke actie om verschil te kunnen maken, en lokale acties om het te laten landen bij de bewoners.
3. Tussen gaan van vrijblijvendheid naar concreetheid en commitment, en stimuleren van de 'natuur' veel meer vanuit onszelf en niet opgelegd door de (nationale) overheid of Brussel.

Datum

21 december 2022

Ideeën over de werking van de Agenda Natuurinclusief en het NiNO

De deelnemers komen ook met ideeën over hoe dat dan allemaal zou moeten werken, hieronder samengevat in de volgende categorieën:

1. Verbindend en domeinoverstijgend vanaf de start: organiseer vanuit gedeelde belangen
2. Zoek naar concretisering van punten in de agenda natuurinclusief, aan de slag
3. Werk vanuit het grotere verhaal rondom natuurinclusief maken van Nederland: Een ander en nieuw narratief
4. Maak een lange termijn visie en koppel investeringsbudgetten
5. Zet inspiratie en beweging centraal

1. *Verbindend en domeinoverstijgend vanaf de start: organiseer vanuit gedeelde belangen*

Een grote groep deelnemers geeft aan dat het gesprek zou moeten gaan over **hoe** we partijen bij elkaar kunnen brengen uitgaande van elkaars kracht i.p.v. elkaar in de weg zitten. Dat betekent in dit geval starten met de 9 domeinen goed met elkaar te verbinden. Het NiNO moet aantonen dat zij het integrale verhaal tussen de domeinen omarmt. Dat kan bijvoorbeeld door te werken met jaarlijkse thema's om juist de samenwerking tussen domeinen in acties en projecten met elkaar te verbinden. Want, zo verwoordt één van de deelnemers: kruisbestuiving leidt juist tot winst om met elkaar samen te werken. Dit is, in verschillende bewoordingen, iets waar bijna alle deelnemers op aanhaken. Verbinding tussen de domeinen legt de gedeelde belangen en opgaven bloot, en daar zien deelnemers de meerwaarde van het programmabureau en het nationaal overleg dan ook. Het geeft de mogelijkheid om samen te werken met een grote diversiteit aan partijen. In het NiNO kun je dan bespreken wat stokt, afremt en blokkeert op domein- en/of op systeemniveau. Het is daarbij belangrijk om vragen te stellen aan anderen in plaats van uitroeptekens bij eigen overtuigingen te zetten.

Dat het voornemen is om te zoeken naar de toegevoegde waarde en aan te vullen op wat er al is ziet men als een grote kracht, maar ook als de grootste uitdaging, want hoe zorg je dat de agenda natuurinclusief (en het programmabureau en een nationaal overleg daarover) iets toevoegt bovenop nationale programma's als NOVEX, de nationale woningbouwopgave en NPLG? Er wordt geopperd dat het NiNO zich kan inzetten om een concreet en slim actieplan te maken om mee te liften op alle andere Nationale agenda's. Hoe maken we het iedereen een beetje gemakkelijker (minder vergaderen) en gaan we als NiNO sneller vooruit?

Het zou daarom volgens deelnemers goed zijn te gaan organiseren langs gedeelde belangen in plaats van langs de bestaande domeinen. Zo voorkom je dat belangrijke domeinoverstijgende thema's verdwijnen. Gezondheid is zo'n thema, dat een gedeeld

Datum

21 december 2022

belang is. Hierbij is het een aandachtspunt om gezondheid als gelijkwaardige partner mee te nemen. Hier wordt door veel deelnemers een grote potentie gezien, ook in combinatie met de bouwopgave. Bovendien, zo formuleert een deelnemer, is deze kruisbestuiving essentieel om maatschappelijke opbrengst te genereren.

Wat hiervoor nodig is, is een verbinding tussen en commitment van de verschillende overheidslagen en partijen. Het NiNO kan zorgdragen voor oplossen van samenwerkingsknelpunten, dat de dwarsverbanden en de integratie gemaakt kan worden en dit vervolgens weer terug vertaald wordt naar bestuurders of naar de verschillende domeinen. Een enkeling vraagt zich af of de focus niet meer moet liggen op een handelingsperspectief om natuurinclusief te ontwerpen. Hoe doe je dat, in alle domeinen natuurinclusief ontwerpen? Hoe regel je financiering? Maar de meeste deelnemers denken dat we best weten hoe het moet, en dat het veel meer gaat om het besef wat natuur voor al die domeinen toevoegt. Door concreet te maken wat het gedeelde belang is, maak je de weg vrij voor (lange termijn) financieringen voor natuur en biodiversiteit.

De opdracht of het mandaat dat hierbij hoort is om samenwerkingsafspraken tussen domeinen te kunnen maken, en een link te leggen met andere programma's. Er wordt hierbij vooral gesproken over afspraken in de vorm van een convenant of een gedragscode. Niet in wet- en regelgeving, maar juist belonen voor natuurinclusief gedrag. Het NiNO wordt daarmee zelf een samenwerkingsverband dat bruggen slaat en niet op zichzelf staat. Eigenaarschap gaat dan meer over ideeën agenderen voor de wens tot een natuurinclusieve samenleving, en niet over formeel mandaat. Door de deelnemers die dit ondersteunen wordt mandateren veelal als institutionalisering gezien, en zien zij het risico dat de verschillende stemmen niet bijeen worden gebracht. Zij waarschuwen voor overstructureren, en zien meer in een goede afstemming met domeingroepen en het programmabureau.

2. Zoeken naar concretisering van punten in de agenda natuurinclusief, aan de slag

Een ander beeld dat uit de gesprekken naar voren komt, is dat van niet te veel praten, vooral veel doen, en ook laten. Dit kan heel praktisch door in het overleg met de deelnemers te zoeken naar de concretisering van de punten in de agenda 1.0. Er zijn immers al zoveel beleidsnota's, maar nu zouden we concreet aan de slag moeten gaan. Er zijn bijvoorbeeld 35 of 36 nationale programma's waar gemeenten mee te maken hebben. Dat maakt het niet eenvoudig voor gemeenten om hun weg te vinden naar en in het zoveelste nationale initiatief. Maar hier en daar wordt de hoop geuit dat misschien het NiNO daar als een breinaald overal doorheen kan prikken, en kan zorgen dat de betrokken partijen snel aan de slag kunnen. Dat kan ook, want tussen de domeinen bestaan al inspirerende voorbeelden. Devies is: beginnen waar het kan. Dat gaat sneller dan breed en vaag overleg.

Datum

21 december 2022

Hier hoort bij dat de gezamenlijke richting zo concreet mogelijk is: wat wel en wat niet en onder welke omstandigheden we hier kunnen komen. Er worden concrete meetbare doelen gezamenlijk afgestemd, en dat leidt tot meerwaarde. Door gezamenlijk na te denken over de financiële impact van de voorstellen, kunnen er praktische ideeën worden uitgewerkt om er samen uit te komen. Daar is ook meer behoefte aan dan nog meer problemen met elkaar delen. Nu moet er handelingsperspectief komen en acties aan verbonden worden, en actiehouders. Hier wordt ook de noodzaak gevoeld voor een concrete kapstok voor beleidsbepaling, en de verbinding van beleid naar uitvoering te blijven maken, waarbij versnippering van beleid wordt tegengegaan. Dat is de uitdaging en de zoektocht.

3. Werk vanuit het grotere verhaal rondom natuurinclusief maken van Nederland: een ander en nieuw narratief

Een opmerking die veel terugkomt is dat het grotere verhaal mist. Hiermee is de koers van de agenda of het doel van een nationaal overleg ook niet helder, en daarmee mist ook het perspectief hoe het anders kan. Wat moet er gestopt worden, en wat gestart? Maar ook de term natuurinclusief zelf, die te abstract is. Maak het concreet en meetbaar, zeggen een aantal deelnemers. Je kunt hierbij zoeken naar iets waar velen het belang van inzien en voelen, en daar de boodschap aan verbinden, zoals eten, of gezondheid. In dit beeld past ook dat je kunt laten zien wat groen doet voor de leefomgeving. Hierbij moeten de verleidingsverhalen veel meer verteld worden, bijvoorbeeld door ambassadeurs. Het is de kunst om het waarom, het hoe en het te bepalen van het natuurinclusief maken van Nederland. En daaraan te koppelen wat de toegevoegde waarde de domeinen door samen te werken kunnen bereiken. Dat geeft een gezamenlijke richting.

4. Maak een lange termijn visie en koppel investeringsbudgetten

Een deel van de deelnemers zegt: door op lange termijn doelen te stellen voorkom je fixatie op financieringstekort in het hier en nu. Hierbij is het van belang de opbrengsten van een groene leefomgeving in beeld te brengen. Kansen vanuit investeren in natuur en biodiversiteit voorop helpt ook de financiële sector uit de 'risicostand' te halen. Juist bij het herstellen van biodiversiteit is een lange termijn aanpak nodig. Door dat zo stevig mogelijk neer te zetten creëer je economische stabiliteit en dat helpt om partijen die willen transformeren in te laten stappen.

Daarom, pleit deze groep deelnemers ervoor dat het NiNO sturend, kaderstellend en agenderend optreed, vanuit een brede coalitie van bedrijven en maatschappelijke organisaties. De agenda van het NiNO kan prioriteiten stellen en structuur aanbrengen, en de opgaven naar beleid en politiek agenderen. Hierbij wordt toegevoegd dat het vooral de nationale agenda moet bepalen, dus kijken wat er nationaal naar voren gehaald moet worden op het op andere niveaus te kunnen uitvoeren. Het moet aansluiten op de andere (nationale) agenda's. Want, zeggen deze deelnemers, tot nu

Datum

21 december 2022

zijn er mooie doelen gesteld, maar worden ze niet gehaald. Als we tenminste die doelen bereiken, dan zijn we al een heel eind. Dit helpt om te kunnen sturen op de concrete investeringsagenda, gekoppeld aan en voorsortierend op lange termijn beleid voor natuurinclusief. Budgetten passen bij de termijn, bijvoorbeeld door 1 generatie (30 jaar) consequent door te voeren.

In dit beeld hoort dat het NiNO structureel concrete, zwaarwegende adviezen en aanbevelingen voorlegt aan de minister en aan de Tweede Kamer. Het neemt daarmee autoriteit op inhoud en laat zich niet wegblazen. Natuurinclusief moet een randvoorwaarde zijn: je kunt alleen bouwen als je dat met respect voor natuur doet en als je bijvoorbeeld een grote gemene deler als gezondheid meeneemt. Dat moet ook gelden voor de grote infrastructurele werken waarvoor het kabinet miljarden heeft uitgetrokken. Dit vraagt om een stevig mandaat, met een stevige roerganger.

Hierbij wordt meerdere malen de vergelijking gemaakt met de Deltacommissaris. In dit geval zou er een Natuurcommissaris moeten komen om Nederland behalve droog ook leefbaar te houden. Hierdoor kunnen meerdere ministeries aan het programma mee financieren en hier beleidsmatig ook een eigen inhoud aan koppelen. En hierdoor kan ook invloed worden uitgeoefend op aanpassen van beleid. Deze Natuurcommissaris kan ongevraagd advies uitbrengen aan alle verschillende ministeries. Ook over thema's die tussen ministeries in vallen. Hiermee krijgt het programma ook voldoende body om bijvoorbeeld onderzoeken op te kunnen starten. Een Natuurcommissaris kan er bovendien voor zorgen dat er een integrale aanpak komt. Via deze route is het volgens deze deelnemers mogelijk om richtlijnen in het brede werkveld op te stellen, kaders waaraan je je moet houden en doorzettingskracht.

5. Zet inspiratie en beweging centraal

Misschien moet er wel geen overleg komen, menen sommige deelnemers, maar inspiratiesessies of een verbindingsfestival, dat goede voorbeelden uitvent. Niet (alleen) praten en woorden, maar juist beelden gebruiken. Zonder grote structuren en vertegenwoordigers, en weg van systeemveranderingen. Je kunt namelijk ook verandering binnen het bestaande vormgeven, dan kun je meteen aan de slag, lekker fris en energiek. Hierbij horen beelden als inspiratie vanuit de klei, met een opschaling van zeer lokaal naar nationaal en terug. Maar ook een geïnspireerde en gedeelde visie, die niet ingaat op details, maar een beeld, bijvoorbeeld tekening, iets waar men blij van wordt, en iets dat herkenbaar is. Deze deelnemers vinden het zonde om de tijd te besteden aan heel lang discussiëren wie het mag zeggen, wie het mag besluiten, en wie de financiering doet. Zij pleiten voor het centraal zetten van de beweging en de empowerment erin houden. Dus geen sterke structuur, en niet één man die als ambassadeur alles naar buiten brengt.

Datum

21 december 2022

Zorg ervoor, zeggen deze deelnemers, dat als het NiNO actief is (zeker in het begin), dat deelnemers het leuk, plezierig en motiverend vinden en dat ze er inspiratie uithalen. In een later stadium volgt het onderhandelen over de ingewikkelde afspraken. Je kunt het NiNO bijvoorbeeld organiseren op een locatie in de natuur waar deelnemers heel graag een keer willen zijn, bijvoorbeeld in de avond langs de kustlijn.

Dilemma's en spanningen

Over een aantal punten lopen de ideeën uiteen, hieronder samengevat in 4 dilemma's of spanningen. In ieder geval zaken die zich niet als vanzelfsprekend met elkaar laten verenigen. Niet bedoeld om uit te kiezen, maar om bewust van te zijn.

1. Een eigen gedeelde visie op natuurinclusief voor alle domeinen enerzijds, en aanhaken bij het nationale agenda's anderzijds.
2. Zo concreet mogelijk maken met wat wel en wat niet en randvoorwaarden enerzijds, en een verbeeldende langetermijnvisie met verleidingsverhalen anderzijds.
3. Inspireren en verbinden, het leuk maken enerzijds, en sturend en agenderend, het urgent maken anderzijds.
4. Sterk mandateren en institutionaliseren, en vastleggen van bevoegdheden enerzijds, en ruimte voor creativiteit, spontaniteit. met de focus op bruggen slaan anderzijds.

Over het verschil in perspectief op mandateren wordt ook nog het volgende geopperd: Werk met wisselende mandaten. Wellicht moet je beginnen met inspireren, en voorbeelden stimuleren en realiseren. Op langere termijn ga je dan meer controleren door afspraken in een investeringsprogramma en bestuurlijke akkoorden die worden gemonitord. Het mandaat is uiteindelijk dat je een gedragen programma hebt waar alle betrokken ministeries, maar ook de regio's een handtekening onder zetten, zodat het nationaal plan ook decentraal wordt gedragen.

Deelnemers

Wie moeten deelnemen aan het NiNO?

Voor het NiNO moet een zo divers mogelijke groep mensen en organisaties uitgenodigd worden. Met een balans tussen de domeinen en domeinoverstijgend. En een goede balans tussen koplopers en branche- of netwerkvertegenwoordigers. Te veel indirecte vertegenwoordigers maakt dat het snel abstract blijft en tot polderen leidt. Daarnaast ook evenwicht in denkers en doeners, jong en oud, man en vrouw, etc.

Daarnaast geven meerdere deelnemers aan dat het NiNO ook het eigen kritische vermogen moet organiseren. Het overleg dient op zichzelf ook inclusief en divers genoeg te zijn. Verder zou deelname vrijwillig moeten zijn, maar niet vrijblijvend. Voor alle deelnemers geldt dat het belangrijk is om duidelijk te maken waarom ze aan tafel zit en met welke rol (rolbewustzijn). Zitten ze namens een organisatie aan tafel, inclusief

Datum

21 december 2022

mandaat, of op persoonlijke titel?

Ontbrekende deelnemers

Er moet actief gestuurd worden op bepaalde groepen die (nog) niet vertegenwoordigd zijn, zeggen de deelnemers. Met name jongeren zijn een belangrijke doelgroep die niet vergeten mag worden. Meerdere deelnemers doen de oproep om jongeren écht en voldoende te betrekken. Niet alleen de huidige generatie jongeren, maar ook de generaties die nog niet geboren zijn. Hoe je dat doet op een goede en relevante manier is nog een vraag, maar gelukkig zijn er meerdere jongerenorganisaties genoemd die het benaderen waard zijn. Vraag de jongeren vooral zelf hoe ze betrokken willen worden. En blijf monitoren of toekomstige generaties voldoende vertegenwoordigd zijn.

Deelnemers geven verder aan dat het van belang is om naast domeinen ook 'systemen', zoals het 'adviesstelsel' met daarin stedenbouwkundigen, landbouwkundigen, adviesbureaus op allerlei vlakken te betrekken. Verken in hoeverre deze 'opdrachtnemers' een rol kunnen spelen door andere waarden te hanteren richting hun klanten waarin zij duurzaamheid en natuurinclusiviteit als gegeven meenemen. De opdrachtnemer, zeggen ze, is namelijk geen waarde vrije actor! Ten slotte vragen verschillende deelnemers zich ook af of het met deze 9 domeinen nu inclusief en dekkend genoeg is om een goed overleg te voeren.

Koepelorganisaties worden vaak genoemd als belangrijk voor het overleg. En mensen die als zogenaamde dwarsdenkers kunnen fungeren. Denk aan kunstenaars, trendwatchers en andere creatievelingen. Influencers de natuurinclusieve beweging als een olievlek verspreiden via social media. Ook bekende Nederlanders die een ambassadeursrol zouden kunnen vervullen worden genoemd. De financiële sector is nog niet goed genoeg vertegenwoordigd, belangrijk om dat bij het vervolg wel te doen. Denk hierbij aan pensioenfondsen, banken en verzekeraars. Betrek ook mensen en organisaties die een afwijkend geluid laten horen, is het devies.

Deelnemers vanuit verschillende domeinen

Deelnemers geven aan dat het belangrijk is om te erkennen dat er verschillende snelheden binnen de domeinen zijn, en zij zeggen: maak daar gebruik van! Daar waar snelheid gemaakt kan worden, zoals bij water en in de bouw, kunnen zij andere domeinen inspireren. Wat kan helpen is om het oude los te knippen van het nieuwe, en te zoeken naar partijen die energie geven, die verbindingen maken en die het gewoon doen. Het kan ook helpen om kansen en knelpunten bij het bedrijfsleven in beeld te krijgen, en concreet te maken wat er nodig is om de omslag te kunnen maken.

Wanneer doe jij mee? Randvoorwaarden om deel te nemen aan het NiNO

Er is veel werk te verzetten op het gebied van de natuurinclusieve samenleving. Er is dan ook haast en ongeduld bij de deelnemers om aan de slag te gaan, en ook een grote

Datum

21 december 2022

persoonlijk drijfveer. In de dialoog over wat er voor nodig is om in het NiNO te stappen worden grofweg 3 redenen genoemd door de deelnemers: inhoud, verbinding en inspiratie.

1. Inhoud

Als er vanuit de opgave wordt gewerkt en het NiNO inhoudelijk bij kan dragen om bestaande doelen verder te brengen. Alle deelnemers voelen een intrinsieke drijfveer om met de natuur te werken. Idealiter wordt er een koppeling gemaakt met de beleidsagenda's en andere initiatieven. Deelnemers willen impact kunnen maken en als het NiNO bijdraagt daaraan doen ze mee. Het NiNO kan een krachtige plek zijn als het naast overleggen ook lukt om richting te geven met elkaar (en niet te veel polderen).

2. Verbinding

Als er verbinding wordt gelegd tussen en over de domeinen heen en er andere interessante verbindingen tot stand komen. Gezamenlijk op zoek naar een toekomst waar plaats is voor natuur en economie. Dit geldt zowel tussen personen als tussen organisaties. Dit is nodig om de krachten te bundelen en te versterken. Als er ruimte voor uitwisseling van praktijkervaringen, dus halen én brengen. Optimale verbinding gebeurt als deelnemers zich echt in elkaar verplaatsen. In andermans schoenen gaan staan te (proberen) begrijpen wat zijn of haar belangen, doelen en werkwijze zijn. Als je beter snapt hoe de andere wereld in elkaar zit, kun je verder met elkaar komen. Dat geeft overigens ook inspiratie, zie volgende reden. Het NiNO kan bij uitstek de plek zijn om over de domeinen heen verbindingen te leggen en versnippering tegen te gaan.

3. Inspiratie

Als er inspiratie gehaald kan worden uit het NiNO. Zoals eerder al gezegd moeten de overleggen en evenementen van het NiNO vooral ook leuk zijn. En dus inspirerend zijn voor en door elkaar. Inspiratie kan gehaald worden uit de goede voorbeelden die er gelukkig al zijn. En uit de werkwijze van de ander. Voor deelnemers betekent het ook dat de evenementen/overleggen inspirerend van vorm zijn op en op een bijzondere locatie. Het NiNO kan ook de plek zijn waar er met en van elkaar geleerd kan worden. Deelnemers denken elkaar veel te bieden te hebben als het NiNO op een goede manier vormgegeven wordt.

Datum

21 december 2022

Vervolg

André sluit de bijeenkomst af. Hij constateert dat er veel variatie is in wat men hoopt aan te treffen in het NiNO. Dat betekent dat hij misschien niet één werkvorm of format moet kiezen, maar zal moeten variëren. Hij gaat met deze input puzzelen hoe er in maart 2023 het eerste NiNO kan worden georganiseerd, waarbij hij maximaal wil aansluiten op wat er binnen de 9 domeinteamen gaat gebeuren. De landelijke tafel moet meer zijn dan 9 domeinen apart. Het moet een overtuigend verhaal zijn dat aan iedereen is uit te leggen en waarmee hij als ambassadeur het land in kan.

Eind januari/begin februari worden deelnemers geïnformeerd over de uitkomst van het ontwerpproces.

Bijlagen:

- Laatste nieuwsbrief Agenda Natuurinclusief
- Beeldverslag

